



## Naša ljudska prosveta Ustanovni občni zbor

### slovenske prosvetne zveze za Primorje in Trst

Organizirano prosvetno delovanje ima na Slovenskem že stoletno tradicijo. Svoj razmah je doživelo v več dobah. Prva je takozvana čitalniška doba, ki je ljudstvo izobraževala predvsem potom knjige, prirejala kulturne prireditve ter krepila zavest skupnosti med posameznimi stanovci; pred vsem je nastala tesna zveza med izobraženstvom in širšimi ljudskimi plastmi, ki so črpale od prvega vse vrednote na polju splošne prosvete in pa dramske ter glasbeno-pevske umetnosti. Takrat so se pojavili ljudski odri, pevška društva, takozvani salonski orkestri, tamburaški zbori, godbe itd. Razvijajoče se plemenito udejstvovanje po se vedno na novo nastajajočih čitalnicah je kaj kmalu zajelo večje množice ter zlasti v slovenskem Primorju in Trstu doseglo pomembno stopnjo v posameznih umetniških panogah, predvsem v glasbi. Pojavili so se v tej dobi skladatelji kakor so Vilhar, Volarič iz Kobarida, prej še Josip Kocijančič iz Kanala in August Leban istotako iz Kanala. Pesmi vseh teh so še danes znane ter imajo svojo posebno značilnost. Med najvidnejšimi v tedanji dobi je bil gotovo goriški slavček, pesnik Simon Gregorčič, čigar pesmi so bile na programih čitalniških društev. Čitalnice so oplemenitile široke množice in jih dvigale na raven vedno večjega zanimanja za sodobna narodnostna vprašanja, kar je utrdilo narodno zavest, ki jo je krepilo duhovno življenje bodisi v čitanju, petju, dramatikah bodisi v plemenitih družabnih prireditvah. Ljudstvo se je kakor prebudilo iz stoletne teme neznanja ter prav preko čitalnic prešlo k novim pogledom na sebe samo in na svet, k novemu življenju nasproti — narod se je prerodil. Skratka, narod je duhovno strnjen in prosvetljen začel boj za svoje individualno življenje in udejstvovanje napram avstrijsko-nemškemu zatiranju, na drugi strani pa proti grabežljivemu in pretkano postopajočemu italijanskemu iredentizmu, ki je kaj kmalu pokazal svoje pravo lice v imperialistično-fašistični obliki.

Po prvi svetovni vojni je nastalo v slovenskem Primorju nova doba. Kljub težavam, ki jih je že »demokratska Italija« povzročala slovenskemu ljudstvu, je isto v zelo kratkem času obnovilo svoje prosvetne organizacije in jih še celo pomnožilo. Tako je bilo na vsem Primorskem v nekaj letih nad 600 prosvetnih društev, ki jih je fašistični režim polagoma začel ukinjati, pretepal njihove člane, razganjal na surov način prireditve, metal bombe v društvene prostore, zažigal knjižnice in inventar. Kdo se ne spomni, kako je bil požgan arhiv in knjižnica glasbene šole v Gorici, razbit inventar, da imenujem samo to ustanovo, kjer so se vzgajali naši pevovodje? Kdo se ne spomni, ko so na mah udarili in razpustili vsa prosvetna društva, ki so bila edino torišče kulturnega udejstvovanja po uničenju popolnoma vseh ostalih prosvetnih ustanov? Kdo je, ki bi mogel zagovarjati vse to nečloveško početje in obenem sramotiti slovensko ljudstvo, da je brez kulture in manj vredno itd.? Kdo in zakaj je tresčil ob tla narod, ki je hotel živeti lastno kulturno življenje? Svež je še spomin na to

dobro oropanja vseh pravic, ki jih mora narod imeti za svoje individualno življenje in udejstvovanje. Še več oropali so nas vseh človeških pravic, vmešavali se v prav intimno življenje družine, nasilno spremenili krstna in rodbinska imena, prepovedali in zatirali so jezik, ki je edino sredstvo za medsebojno sporazumevanje, za izražanje najintimnejših občutij, za umetniško oblikovanje v besedi in glasbi odnoso v petju, skratka, za napredek v vsakem oziru.

Kljub vsemu nasilju je narod ohranil svojo narodno individualnost in s tem dokazal svojo žilavost ter sposobnost, kar je še bolj potrdil in dokumentiral zlasti v času zadnjih štirih let borbe proti svojemu zatiralcu, ko je med ognjem in jeklom, pomešan z lastno krvjo, ki še sveže duhti na teh tleh, takorekoč iz nič ustvaril svoje šole, pričel znova gojiti svojo besedo in iz lastnih moči začel dvigati duha k prosveti, znanju, z eno besedo, k napredku v smislu lepše bodočnosti, skladne urejenosti, ki naj bi mu zagotovila svoboden razvoj v vsakem pogledu, razvoj svobodnega in lastnega udejstvovanja vrednega naroda. To je zahleva tega ljudstva, ki je poznalo do zadnjega časa le silo smodnika in jekla, krvi in batine ter sovražne oči in ki je gledalo samo smrti v oči. To ljudstvo hoče življenje, hoče, da dvigne svojo kulturno raven do še večje stopnje; ukaželjno je in stremi po lepoti.

Zato si danes postavlja odnosno obnavlja v prosvetni organizaciji to, kar je že davno imelo, kar je bilo nasiljno zrušeno, a zopet s krvjo in ogromnimi žrtvami pridobljeno. Ponovno je začelo razpredati mrežo svojih prosvetnih organizacij, da se na njihovih ognjiščih, znova zaneti plamen, ki je potreben za osvetlitev vseh potreb in možnosti za čimprejšnjo izpolnitev zamujenega dela in da na pridobljenem gradi še naprej za čimprejšnjo obnovo in napredek na področju prosvete.

Ljudstvo ne mara tiste lažikulture, kakršno je usiljeval, »dopolavor«, medla, brezprogramska organizacija, namenjena v zgolj zabavne svrhe v časih najbanalnejšega značaja; ono ve, da je bila ta organizacija namenjena za uspavanje našega ljudstva, da bi pozabilo svoje gorje in s tem olajšala mogotcem raznarodovalno in nesocialno delo. Kajti naš sovražnik je dobro vedel, čim višjo kulturo ima narod, tem težje ga je podjarmiti. Kakor je kultura, pridobljena že v prejšnjih desetletjih, naš narod rešila in ohranila tako ga bo tudi v bodoče na novo pridobljena in poglobljena še bolj krepila.

Dovolj je dokazov narodove lastne moči in sposobnosti. Saj ima svojo zgodovino, ki se zrcali v izraženih težnjah naših pesnikov in skladateljev, dovolj ve povedati kronist in zgodovinar; zgodovina zadnjih dveh desetletij pa je še v nas samih kot rpek spomin, ki nas je tembolj podžigal v borbo za svobodo in nam; ne dopušča, da bi ostali hladnokrvni tudi danes. Kajti: »Narod naš dokazuje hrani«.

(sil.)

V telovadnici v ulici Della Valla je pričel v soboto pripravljani sestanek ustanovnega občnega zbora slovenske prosvetne zveze za Primorje in Trst. Navzočih je bilo okrog 500 delegatov. Po uvodnih besedah tov. Turk-Joco je podala tajnica pripodbora tov. Šebek Vlada poročilo o dosedanjem delu Slov. prosvetne zveze ter dodala, da predstavljajo navzoči delegatje 50000 primorskih Slovencev, ki so že člani naših prosvetnih društev, izvzemši tistih, ki se bodo še vpisali. Organizacijski referat je podal tov. Pahor. V svojem govoru je povdarjal enotno povezanost našega primorskega ljudstva v narodno osvobodilni vojski, enotnosti, ki je tudi na kulturnem polju nujno potrebna. Prikazal je potrebo da ima vsaka vas samo eno prosvetno društvo, katerega člani naj bodo vsi vaščani brez izjeme na starost in spol. Vsako prosvetno društvo naj bi imelo svoj dom, čeravno bi bil še tako majhen. Naša društva naj stremijo za tem, da bodo širili vsesplošno izobrazbo s čitalnicami, knjižnicami, stenski mi časopisi, večernimi šolami, predavanji itd. Kulturne prireditve naj se ločijo od samo zabavnih prireditev, na katerih naj se ples čim bolj omeji. Zbirajo naj se zgodovinski podatki o naši osvobodilni borbi, ker se bodo od sedaj naši otroci v šolah učili zgodovino našega ljudstva. Prosvetna zveza bo pomagala z navsveti, organizirala bo razne tečaje, pomagala bo pri izgradnji odrov, osnovala bo potovalne knjižnice, predavateljski zbor, izdajala bo svoje glasilo itd.

Sledila je zanimiva diskusija. Razpravljali so o prosvetnih prostorih, ki so jih oblasti odvzele, o potrebi da se izda posebna knjiga za večerne šole, organizira potovalni kino. Po vaseh naj ne sme biti poklicnih igralcev, ampak naj nastopajo vsi vaščani, ker se s tem vzgajajo. Po diskusiji so bila pregledana pravila in je bila izvoljena verifikacijska komisija. Po prečitanju liste kandidatov za bodoče odbore Slov. prosv. zveze je bil pripravljani sestanek ustanovnega občnega zbora zaključen.

### V nedeljo

Točno ob 9. uri je tov. Joco otvoril z enominutnim molkom za počastitev žrtev naših padlih junakov, ustanovni občni zbor Slovenske prosvetne zveze. Pozdravil je zastopnike zavezniške oblasti ter navzoče predstavnike naših političnih in kulturnih organizacij.

Sledili so pozdravni govori tov. Babiča, tov. Marina in tov. Furlana. V imenu SIAU-ja je spregovoril tov. dr. Tončič, ki je med drugim naslovil na navzočega poročnika ZVU Simoni-ja te besede: »Naš narod je bil in bo hvaležen vsakemu narodu, ki mu je stal ob strani v tej zmagoviti borbi, nikakor pa ne bo klonil pred tistimi, ki bi ga skušali ovirati v kulturnem udejstvovanju, do katerega ima vse pravice.« Navzoči so s ploskanjem odobraval te besede. Slišati je bilo vzklrike: »Živelo bratstvo italijansko-slovenskih narodov«, »Živeli

zavezniki« itd. Nato so bile poslone pozdravne brzojavke maršalu Titu, generalisimu Stalinu, predsedniku Attlee-ju, predsedniku Truman-u in podpredsedniku Zvezne vlade Jugoslavije tov. Kardelju.

### Govor duhovnika tov. Piščanca

Nato je prosil za besedo tov. Piščanec, duhovnik na Katinari. Rekel je: »Vi, ki ste predstavniki 50.000 Slovencev - Primorcev, včlanjenih v prosvetnih društvih, ste se sešli tu v starem delu mesta, v tej zakatni dvorani. Zakaj? Ali tudi za Vas ni bilo prostora v hiši? Ali ni pripravljani odbor storil svoje dolžnosti da bi Vam preskrbel boljše prostore? Trkali smo na razna vrata, prosili smo: »Fenice«, »Nazi«, »Verdi«, prosili za priročila na pristojnih mestih in tudi pravočasno, a za nas ni bilo prostora v hiši! In vendar so za Verdijevo gledališče prelivali znoj tudi naši kamnoseki, a za »Fenice« so tudi naši zidarji nosili malto, kakor za ostale tržaške javne zgradbe. Tudi naši trgovci in veletrgovci so prispevali z davki. Da Trst ni izrasel brez nas in kaj smo mi dali Trstu, boste videli popoldne. A za nas ni bilo prostora v hiši! Zakaj? Očitajo nam, da je naše prosvetno delo le slabo prikrito strankarstvo. Tem trditvam postavljam nasproti dejstva: Nočem se hvaliti, če rečem, da sem za prosveto in izobrazbo našega ljudstva deloval nad 25 let, a še nisem bil nikoli član nobene stranke. Prvo društvo: Prosvetna zveza! Ali je to strankarstvo? Pa še naprej: poudarjali smo na vseh naših občnih zboreh, naj pristopajo v naša društva vsi ljudje, nikomur ni vstop zabranjen — ali je to strankarstvo? Vzrok je torej nekeje drugje, če imajo naši nasprotniki večkrat skoro prazna gledališča. Če pa pri naših prireditvah zapojemo nekaj partizanskih pesmi — saj so tudi naši sosede vedno radi peli »Inno del Piave«, in prav tako. In če cenimo ali ljubimo moža, ki nas je v tem boju vodil, ali je to strankarstvo? Recite Italijanom — Garibaldi, Francozom — Jeanne d'Arc, Amerikancem — George Washington. In ljubiti svojo domovino, smemo tudi mi, kakor vsak drug narod, in naša domovina je Slovenija in Jugoslavija. Kakšna pa je ta naša domovina ta pa nikogar nič ne briga; zato bomo že mi sami skrbeli. Ležali pa bomo tako, kakor si bomo sami postlali.«

Sledilo je tajniško poročilo tovarišice Šebek Vlade v katerem je orisala ogromno delo, ki ga je do sedaj izvršila Slov. prosv. zveza. Preds. pripravljalnega odbora SPZ tov. Pahor je podal izčrpen referat o nalogah ljudske prosvete. Govoril je o zgodovini naših prosvetnih društev ter kako so jih zatirali pod fašizmom. Orisal je naloge prosvetnega dela, ki mora zbrati vso mladino in skrbeti za splošno izobrazbo na vasi. Društva pa morajo dvigniti srčno kulturo naroda, širiti znanost in skrbeti za telesno vzgojo. Sledile so volitve. Za predsednika je bil izvoljen tov. Pahor Jože, za podpredsednika duhov-

nik tov. Piščanec Anton, za tajnika tov. ca Šebek Vlada in drugi. Izvoljen je bil še nadzorni odbor in razsodišče. Tudi za tržaško okrožje in Trst, za goriško in za vzhodno primorsko okrožje so bili izvoljeni odbori.

Tov. Pahor Jože je prevzel 13. sto predsednika SPZ, zahvalil se je vsem navzočim za zaupanje ter jih pozval naj še nadalje sodelujejo s požrtvovalnostjo in aktivnostjo pri prosvetnem delu. Z burnimi: »Živela demokratska federativna Jugoslavija«, »Živi Tito« je bil zaključen ustanovni občni zbor.

### Večerna prireditev

V istem prostoru se je vršila zvečer sijajno uspela kulturna prireditev, o kateri bomo spregovorili še na drugem mestu.

## Slovenski kulturni festival v Trstu

Mnogo pred drugo uro popoldne se je pričel polniti trg pred dirkališčem pri Rocolu. Kljub temu, da je bil festival le manifestacija tržaških Slovencev, se je zbralo vzdolž ceste ogromno tržaških demokratičnih Italijanov, ki so s tem ponovno pokazali svoje iskreno bratstvo do Slovencev. Godbi iz Lonjerja in Sv. Križa sta zaigrali partizanske pesmi, nakar je zbrani množici spregovoril tov. Pahor, predsednik Prosvetne zveze. Dejal je: »Trst ni bil sezidan v enem dnevu. Nešteti rodovi so ga gradili, tisoči in stotisoči rok. Ogromnega truda in znoja je bilo treba, preden se je uredilo to veliko pristanišče. Slovensko delovno ljudstvo je nosilo glavno breme, da je nastalo in se razvilo to veliko obmorsko mesto. Naši kamnarji so klesali zanj skale, naši zidarji so jih skladali v višine, naši težaki in nosači so polnili skladišča in ladje, da je to mesto živelo in bogatelo. Do zadnjih dni so industrije požirale naše krepke zdrave sile, brez njih bi stroji umolkneli, bi kladiava obstala in bi se delavnice zaprle. Nadalje je tov. Pahor v svojem govoru poudaril, da h graditvi in ohranitvi mesta ni doprineslo samo slovensko ljudstvo tržaških predmetov, temveč je mestu dajalo življenje tudi njegovo globoko zaledje. To zgodovinsko dejstvo stoji, pa če ga še tako hočejo nekateri zatajiti. Brez dela slovenskih rok bi Trst ne mogel živeti. Vendar slovensko ljudstvo doslej za svoje delo ni prejelo nikakih priznanj, nasprotno, na vsakem koraku je naletelo na žaljivke s strani fašističnih gospodarjev, prepovedano mu je bilo celo govoriti v svojem materinskem jeziku.

### Veličasten sprevod

Za tem se je pričel razvijati sprevod proti sv. Ivanu. Na čelu so trije tovariši nosili slovensko-italijansko in tržaško zastavo, sledil je ogromen transparent z napisom: »V okolici in v Trstu samem živimo Slovenci, ki smo v

potu svojega obraza gradili, lepšali in hranili to mesto! Za tem napisom so stopali vsi stanovi, ki so prispevali k obstoju in blagostanju Trsta. Tu so bili zastopani kmetje, ribiči, nabrežinski kamnarji, trgovci, luški delavci, livarji, mlekarice, perice, vinogradniki, zidarji itd. Nekateri so na vozovih alegorično prikazovali svoje delo. Na koncu spreveda so stopali primorski kulturni delavci. Med vsem pisanim sprevedom so korakale razne tržaške godbe in igrane borbene in narodne pesmi, kot okras spreveda pa so bile dolga vrsta tržaških že-

na v primorskih narodnih nošah. Skoraj 20.000 tržaških Slovencev vseh slojev je stopalo v sprevedu, ogromno število gledalcev pa je z vzkliki in s ploskanjem spremljalo mogočen in zanimiv spreved.

Ob cerkvi pri Sv. Ivanu se je zbralo okoli 8000 ljudi, ki so pričakovali prihod spreveda. Med njimi so bili tudi predstavniki MOS-a, SIAU, KPJK in drugi. Navdušeno so pozdravljali simbolične vozove, narodne noše in združene zборе. Nato je zbrane pozdravil v imenu Prosvetne zveze tov. Turk, ki je poudaril vo-

ljo ljudstva, da dokaže, da v Trstu žive tudi Slovenci. Dalje je pozdravil prisotne v imenu SIAU tov. Regent, ki je med drugim dejal, da dokazuje ljudstvo s svojimi manifestacijami, kje hoče živeti, s katerimi narodi se hoče združiti, zakaj hoče živeti v svobodni Jugoslaviji. Govoril je še tov. Solieri, ki je v svojem govoru prikazal cilj, za katerega so Slovenci in pravi Italijani toliko žrtvovali, da bi svobodno živeli v Trstu, sedmi republiki demokratične federativne Jugoslavije. S himno »Hej Slovani« je bil mogočni festival zaključen.

## PODPREDSIEDNIK ZVEZNE VLADE EDVARD KARDELJ o Trstu in Julijski Krajini

Podpredsednik Zvezne vlade Edvard Kardelj je odgovarjal tujim in domačim novinarjem na vprašanja, ki se tičejo Trsta in Julijske krajine.

Najprej je odgovoril na vprašanje, katera vlada najbolj nasprotuje priključitvi Trsta Jugoslaviji, britanska, ameriška ali italijanska.

Rekel je, da najbolj ugovarja italijanska vlada, ki ima za to tudi največ razlogov; dostavil je, da kažejo sedaj zavezniške vlade več razumevanja za rešitev tega vprašanja kakor so ga prej.

Nato je odgovoril na druga vprašanja.

**Vprašanje:** Ali bo sprejela Jugoslavija odločitev, po kateri bi Trst ne bil priznan Jugoslaviji?

**Odgovor:** Jugoslavija misli, da je imela konferenca petih ministrov značaj priprave; samo po sebi se razume, da ne bi mogla sprejeti Jugoslavija nobene odločitve o miru z Italijo, če bi ne sodelovala v nji tudi ona.

**Vprašanje:** Kakšno stališče je zavzela Jugoslavija v vprašanju, da se vključi Francija k sklepanju o balkanskih vprašanjih?

**Odgovor:** Jugoslavija ni zavzela o tem nobenega stališča, sodi pa, da so odločilni v tem pogledu sklepi Potsdamske konference in konferenca ministrov, ki se je vrnila, v vprašanju udeležbe Francije, na sklepe Potsdamske konference.

**Vprašanje:** Ali mislite, da so zainteresirane vlade Madžarske, Avstrije in Češkoslovaške pri vprašanju Trsta in ali bi podpirale jugoslovansko ali italijansko stališče v tem vprašanju?

**Odgovor:** Mislim, da so vse te države zainteresirane v pogledu rešitve tako, da bi Jugoslavija dobila Trst; to bi olajšalo njihove gospodarske stike s Trstom in po Trstu njihovo trgovino s svetom.

Kakor smo poučeni, je izročila češkoslovaška vlada spomenico konferenci ministrov in v njej zahtevala, da se Trst priključi Jugoslaviji, razen tega pa je predlagala določene zahteve glede zaščite svojih koristi v Trstu.

Podobno spomenico je izročila te dni poljska vlada, ki prav tako zahteva enako rešitev vprašanja Trsta. Kar se tiče avstrijske vlade, mi ni znano, ali bi mogla sploh kaj ukreniti v tem pogledu. Madžarska, njena vlada, je približno na istem stališču.

**Vprašanje:** Potemtakem so od šestih držav, ki so zainteresirane v tem vprašanju: Jugoslavija, Madžarska, Češkoslovaška, Poljska, Avstrija in Italija, štiri za to, da Jugoslavija dobi Trst. Izmed njih ni znano stališče Avstrije in je samo ena, Italija, nasprotne na tej tezi?

**Odgovor:** Da.

**Vprašanje:** Ako je dejstvo, da je Jugoslavija dala 1.700.000 žrtev in ako zagovarja pri rešitvi tega vprašanja etnično načelo, v čem je glavna težava, da ne naletijo jugoslovanske zahteve na odobravanje?

**Odgovor:** Mislim, da bi se moral spustiti v celo razpravo iz mednarodne politike, če bi hotel izčrpan odgovoriti na to vprašanje; odgovoril bom na kratko.

Mislim, da v mednarodnih odnosih ne vlada vselej načelo, da se je treba ravnati po stališču narodov, ki se jih tičejo posamezna vprašanja, marveč da prevladuje pogosto mišljenje, ko gre za interese malih narodov, da je treba gledati s stališča drugih držav, ki imajo o tem svoje mnenje, kakor ga imajo, mislim, tudi v pogledu Trsta in Julijske krajine.

Proti Jugoslaviji so od določene strani naperjeni predsodki, ki tudi, od časa do časa, igrata svojo vlogo. Pripomnil bi še nekaj; imam vtis, da prevladuje pri naših zaveznikih prepričanje, da je mogoče najbolje rešiti vprašanje miru na Jadranu le tako, da bo ustrezno upravičenim interesom Jugoslavije; tako bi se tudi zavarovali prijateljski odnosi med Italijo in Jugoslavijo.

Zaradi tega tudi izjava, ki sem jo podal prej o tem, da mi vendar upamo na dobre uspehe, ni neupravičena, marveč vprav utemeljena na dejanskih rezultatih, ki jih je pokazala konferenca.

## PREGLED SVETOVNIH DOGODKOV

### Še o rezultatih londonske konference

Kratko uradno poročilo, ki so ga poslali iz Londona ob koncu konference je omenjalo, da je Svet zaključil svoje zasedanje, ne da bi dosegel kakršnekoli odločitve.

To pa nikakor ne pomeni, da Svet ni uredil nobenega vprašanja, ki so bila na dnevnem redu.

Tako so se sporazumeli zunanji ministri petih velesil v vprašanjih, ki so se nanašala na mirovno pogodbo z Italijo in so izročili podrobnejšo izdelavo mirovnih pogojev za Italijo svojim namestnikom.

Prav tako so sklenili, naj proučijo namestniki vprašanje jugoslovanskih meja in naj o tem izdelajo poročilo; odločili so, naj upoštevajo narodnostno načelo pri določevanju razmejitvene črte; pri odločanju o Trstu naj predložijo načrt, ki bo zagotovil mednarodni trgovini in prizadetim državam pristanišče in tranzitne ugodnosti pod enakimi pogoji.

Zunanji ministri so rešili mnogo vprašanj, ki se tičejo mirovnih pogodb s Finsko, Madžarsko, Rumunijo in Bolgarijo; med zasedanjem Sveta se je razčistilo tudi vprašanje o madžarski vladi, ki so jo priznale sedaj tudi Združene države Amerike in jim bo sledila, brez dvoma, tudi Anglija.

Sporazumeli so se tudi o načinu, ki bo pospešil delo zavezniške komisije za nemške reparacije, ki se bo preselila na predlog sovjetske delegacije iz Moskve v Berlin.

Razen tega so zunanji ministri petih velesil proučili vprašanje Avstrije in sklenili, da bodo poslale tja zaloge iz nekaterih sosednih držav Srednje Evrope zaradi velikih gospodarskih potreb Avstrije.

Velika Britanija in Sovjetska zveza sta se poleg tega še spora-

zumeli, da bosta umaknili svoje čete iz Perzije do 2. marca prihodnjega leta.

Torej kot zaključno sodbo o rezultatih konference, na kateri so se sestali zunanji ministri petih velesil, Združenih držav Amerike, Velike Britanije, Francije, Zveze sovjetskih socialističnih republik in Kitajske, v skladu s sklepi Potsdamske konference in ki je začela v Londonu dne 11. septembra t. l. ter zaključila svoje delo dne 2. oktobra, vsekakor lahko rečemo, da je Svet zunanjih ministrov uredil na sestanku mnogo vprašanj.

Druge vprašanja pa so rešili načelno in so izročili podrobnejšo izdelavo predlogov namestnikom, da jih proučijo, na pr.: vprašanje italijansko-jugoslovanskih meja, italijanskih kolonij ter mednarodne kontrole nad Porenjem in Porenjem.

### O resnejših nesoglasjih

Vendar pa ne smemo prezreti, da se pojavila na konferenci glede nekaterih vprašanj resna nesoglasja; na Potsdamski konferenci so namreč sklenili trije voditelji velesil, da smejo biti članj Sveta, ki bo sklepal o mirovnih pogojih z bivšimi sovražnimi državami, le one države, ki so podpisale pogoje predaje; tako so sklenili, da bodo sklepale o mirovnih pogojih za Italijo

Združene države Amerike, Anglija, Sovjetska zveza in Francija; o mirovnih pogojih za Bolgarijo, Rumunijo ter Madžarsko pa da bodo odločale Amerika, Sovjetska zveza in Anglija, medtem ko bosta pripravili mirovno pogodbo za Finsko le Anglija in Sovjetska zveza.

Na londonski konferenci pa sta zunanja ministra Združenih

držav Amerike in Velike Britanije zagovarjala stališče, naj sodelujeta pri razpravljanju o mirovnih pogojih za te države tudi Francija in Kitajska.

Zastopniki Sovjetske zveze so vztrajali na tem, da ne more nadomestiti noben sklep zunanjih ministrov sklepa, ki so ga sprejeli prezident Truman, ministrski predsednik Attlee in generalisim Stalin v Potsdamu.

### „Izvestija“ odgovarjajo hujskačem

Resničen vzrok neuspeha Sveta ministrov tiči v različnem stališču, ki so ga zavzeli ministri do berlinskega (potsdamskega) sporazuma, ki so ga sklenili 1. avgusta vlade Anglije, Združenih držav in Sovjetske zveze.

V Londonu je bilo vedenje ameriške in angleške delegacije različno od zadržanja, ki sta ga imeli pred dvema mesecema v

Berlinu; kar sta predsednik Truman in ministrski predsednik Attlee sprejela in podpisala v Berlinu, o tem sta v Londonu gospoda Byrnes in Bevin razpravljala.

Sovjetska delegacija v Londonu je zahtevala, da se ne sme kršiti sporazuma, ki je bil dosežen v Berlinu, marveč, da se ga mora točno izpolniti.

### Madžarska vlada priznana

Kot prva se je odločila Sovjetska zveza, da prizna madžarsko vlado in vstopi z njo v diplomatske stike; madžarsko ljudstvo je pozdravilo ta njen sklep z naj-

večjim veseljem in hvaležnostjo, ta odločitev je veliko prispevala k razvoju in utrditvi prijateljskih odnosov med obema deželama.

Sledile so Združene države A-

### V Sveti deželi

V Palestini je znova stopilo v ospredje vprašanje naseljevanja Židov.

»Bela knjiga«, ki jo je že zdavnaj izdala angleška vlada v zvezi z omejitvijo priseljevanja Židov v Palestino, drži še vedno pri Angležih, ki vztrajno zabranjuje-

jo neomejeno naseljevanje židovskih brezdomcev.

V Londonu so nezadovoljni s pismom, predsednika Trumana; v njem predlaga, naj se Židom iz Evrope omogoči takojšnja naselitev v Palestini.

### Po porazu Dežele vzhajajočega sonca

Na Japonskem je 5. oktobra odstopila vlada; sestavljena je bila nova.

Sovjetska vlada je predložila, naj se ustanovi nadzorstveni svet za Japonsko s sedežem v Tokiu; v njem naj bi sodelovali pod predsedstvom predstavniki

Združenih držav Amerike (ki so imeli doslej vsa nadzorstvena pooblastila) tudi zastopniki Združenih držav, Velike Britanije, Sovjetske zveze in Kitajske.

Potrebno je, da se ustanovi tak

Treba je imeti pred očmi različno zadržanje do berlinskega sporazuma, ki so ga zavzeli v Londonu ameriško in angleško odposlanstvo na eni strani ter sovjetsko odposlanstvo na drugi strani; kdor ne bo razumel te razlike v zadržanju, ne bo razumel ničesar, kar se je tam zgodilo.

merike in Švedska, ki so istotako priznale začasno madžarsko vlado; ko bo sledilo tudi priznanje Velike Britanije, ne bo nič več oviralo zavezniških sil pri sklepanju miru z Madžarsko.

Če bi Anglija pristala na to zahtevo predsednika Združenih držav, potem bi se v Palestini naselilo skoraj 2 milijona Židov, predvsem iz Nemčije in Poljske; na ta način bi se izpremenil celoten gospodarski in narodnostni ustroj Palestine.

zavezniški organ za rešitev političnih, gospodarskih in finančnih vprašanj, ki so nastala po zasedbi Japonske; z njim bi skupno izvajale 4 velesile svojo politiko in nosile skupno odgovornost, kakor so do sedaj igrale odločilno vlogo pri porazu Japonske.

## Svetovna sindikalna konferenca

V Parizu so se zbrali predstavniki delavcev vsega sveta, da se pomenijo o ustanovitvi svetovne sindikalne organizacije, še več, da ustvarijo tako organizacijo, ki bo zajela delavski razred v sleherni deželi, ki bo usmerjala napore vseh delavcev v boju za trajen mir, svobodo, demokracijo in boljše bodočnost človeštva. Nedvomno ima konferenca delavcev vsega sveta trojen pomen.

Prvič, zgodovina delavskih organizacij ne pozna kongresa, kjer bi bilo zastopano tolikšno število organiziranih delavcev v strokovnem gibanju. Dovolj za to pričča številka, da je zastopanih nad 60 milijonov delavcev iz 60 različnih dežel. Nikakršno mednarodno delavsko združenje se ne more primerjati s tem sedanjim združenjem. Tem manj pokojna Amsterdamska internacionala, ki je združevala zgolj strokovne zveze zapadne Evrope, ne glede na njeno klavno zgodovinsko vlogo, ko je prav za prav bila podpornik vseh nazadnjaških režimov ter je bilo v njej leglo razbijašstva delavske enotnosti vsega sveta. Prav ta kongres v Parizu in njegova številčna moč in enotnost v vseh pogledih je dokončno zavrgla vse predloge, da bi se znova vzbudila k življenju taka Amsterdamska internacionala, ki je po svojih voditeljih popolnoma sorodna iniciatorjem in ideologom zapadnega bloka.

Drugo dejstvo, ki daje pariškemu kongresu tolikšno veljavo in moč, je predvsem znak, kako ve-

like zasluge si je pridobil delavski razred v času protihitlerjevskega boja. Delavski razred kot najmočnejša sila vsakega naroda, kot združevalec narodov je odigral v času protihitlerjevskega boja največjo vlogo. Dovolj je treba opomniti, da je bila prav delavsko-kmečka država, Sovjetska zveza, v naši dobi tista velika sila, ki je združila ves svet in zdrobila hitlerjev fašizem, sila, ki je odločilno posegla v mednarodno dogajanje ter odločila usodo vsega človeštva. V narodno-osvobodilnih gibanjih zatiranih narodov Evrope so bili delavci tisti, ki so šli prvi na bojišče za čast in svobodo svojega naroda. Prav zato je bil ves boj osvobodilnih gibanj trd in neizprosen. Z delavci so šli v boj vsi najboljši sinovi vsakega naroda ter skovali na bojnih poljih zmago nad Hitlerjevo Nemčijo. V vsej protihitlerjevski vojni se je delavstvo izkazalo kot najboljši borec za demokracijo in njegova najboljša opora. V tem je drugi pomen velike konference v Parizu, konference delavcev vsega sveta.

Tretji pomen konference v Parizu pa je predvsem izražen v tem, kakšne velike in plemenite cilje si postavlja delavstvo vsega sveta. Delavstvo vsakega naroda je danes najzvestejši čuvár njegove svobode, njegove neodvisnosti in njegove sreče. Danes zato delavci postavljajo na svojih konferencah tista vprašanja, ki so v interesu vseh narodov in vseh dežel.



